

BBN-TSP13-316

Kisebbségek és kisebbségpolitikák Kelet-és Közép-Európában

Gyóni Gábor, Mezei Bálint

239-es terem (ELTE BTK, Központi Épület, 2. emelet)

Létszám: 20 fő

A kurzus célja, hogy megismertesse a hallgatókkal egyes közép-kelet-európai államok és a Szovjetunió, valamint a posztszovjet térség kisebbségeit, kisebbségpolitikáit (a 20. században, illetve napjainkban).

A kurzus formája gyakorlat (90 perc).

A számonkérés formája: 1 beadandó dolgozat, továbbá 1 kiselőadás (a beadandó dolgozat témájából).

Tematikus egységek, témajavaslatok (vonatkozó szakirodalommal) a kisebbségek, kisebbségpolitikák témakörben:

A SZOVJETUNIÓ ÉS A POSZTSZOVJET TÉRSÉG

1. A szovjet nemzetiségi politika az 1920-as években (viszonyítva az 1917-et megelőző évtizedekhez is), korenyizacija.

Irodalom:

Dolmányos István: A nemzetiségi politika története a Szovjetunióban [Bp., Kossuth, 1964], 5-122.

Font Márta – Krausz Tamás – Niederhasuer Emil – Szvák Gyula: Oroszország története [Pannonica Kiadó, 2001], 492-496.

Jekelcsik, Szerhij: Ukrajna története. Egy modern nemzet születése [Kairosz, 2014], 5. fejezet, Szovjet-Ukrajna az 1920-as években – ukránosítási törekvések

Gyóni Gábor: A történelmi Oroszország népei [Pannonica Kiadó, 2011], 7-14.

2. A szovjet nemzetiségi politika az 1930-as években (kitekintéssel). Új oroszítás.

Dolmányos István: A nemzetiségi politika története a Szovjetunióban [Bp., Kossuth, 1964], 135-184.

Gyóni Gábor: A történelmi Oroszország népei [Pannonica Kiadó, 2011], 14-17.

Jekelcsik, Szerhij: Ukrajna története. Egy modern nemzet születése [Kairosz, 2014], 6. fejezet. Sztálinizmus. Éhínség és terror.

Lagzi Gábor: Ellenzékiség és együttműködés között. Ukránok a két világháború közötti Lengyelországban (1919-1939), 72-218.

3. Nemzetiségi kérdés az 1945 utáni Szovjetunióban.

Dolmányos István: A nemzetiségi politika története a Szovjetunióban [Bp., Kossuth, 1964], 184-210.

Font Márta – Krausz Tamás – Niederhasuer Emil – Szvák Gyula: Oroszország története [Pannonica Kiadó, 2001], 562-566., 605-609.

Gyóni Gábor: Orosz birodalom volt-e a Szovjetunió? In: Az új nemzetállamok és az etnikai tisztogatások Kelet-Európában 1989 után [Bp., L'Harmattan Kiadó, 2009], 77-92.

Jekelcsik, Szerhij: Ukrajna története. Egy modern nemzet születése [Kairosz, 2014], 9. fejezet, A Sztálin utáni Ukrajna

4. A Szovjetunió felbomlása és a nemzetiségi kérdés.

Pándi Lajos: Köztes-Európa 1763 – 1993. Térképgyűjtemény [Bp., Osiris, 1997], 598-606.

Rendszerváltás a Szovjetunióban a tények tükrében (1989 – 1991). Szovjet füzetek IX. [Bp., 1993]

Suny, Ronald: Grúzok, örmények, azerbajdzsánok. Posztszovjet füzetek X. [Bp., 1993]

5. Kisebbségek, kisebbségpolitikák a Baltikumban.

Gyóni Gábor: A történelmi Oroszország népei [Pannonica Kiadó, 2011], 29-49.

Pándi Lajos: Köztes-Európa 1763 – 1993. Térképgyűjtemény [Bp., Osiris, 1997], 654., 658., 662-665.

6. Kisebbségek, kisebbségpolitika Ukrajnában.

Gyóni Gábor: A történelmi Oroszország népei [Pannonica Kiadó, 2011], 61-75.

Fedinec Csilla – Szereda Viktóra: Ukrajna színeváltozása 1991 – 2008 [Pozsony, Kalligram, 2009], 307-396.

7. Kisebbségek, kisebbségpolitika a kaukázusi országokban.

Gyóni Gábor: A történelmi Oroszország népei [Pannonica Kiadó, 2011], 205-237.

8. Kisebbségek, kisebbségpolitika a közép-ázsiai államokban.

Gyóni Gábor: A történelmi Oroszország népei [Pannonica Kiadó, 2011], 238-264.

Katona Magda: A közép-ázsiai etnikai konfliktusok történetéhez. Posztszovjet füzetek XIII.

9. Kisebbségek, kisebbségpolitika Belaruszban/Moldovában.

Gyóni Gábor: A történelmi Oroszország népei [Pannonica Kiadó, 2011], 50-60., 75-83.

10. Kisebbségek, kisebbségpolitika Oroszországban.

Gyóni Gábor: A történelmi Oroszország népei [Pannonica Kiadó, 2011], 92-204.

Pusztay János: Nyelvével hal a nemzet [Bp., Teleki László Alapítvány, 2006]

Szaharov, Andrej: Az orosz nacionalizmus alapvető szakaszai és jellegzetességei in: *Andrej Szaharov: Az orosz történelem új terminológiája* 18-29. [Magyar Ruzsisztikai Intézet]

(EGYES) KÖZÉP-KELET-EURÓPAI ÁLLAMOK

1. A német kisebbség helyzete Csehszlovákiában a két világháború között.

2. A német kisebbség helyzete Romániában 1945 után.

3. A magyar kisebbség helyzete Csehszlovákiában 1945 után.

4. A magyar kisebbség helyzete Romániában 1945 után.

5. A magyar kisebbség helyzete Jugoszláviában 1945 után.

6. A kárpátaljai magyar és ruszin kisebbségek története.

7. Etnikai konfliktusok és Jugoszlávia szétesése (1980-1999)

- *az albánok helyzete Koszovóban.*

- *a boszniai háború és a föderatív bosnyák állam (1995).*

- *a szerb szakadár államok Horvátországban és Boszniában.*

- *az isztriai olasz kisebbség helyzete 1945 után.*

Angyal Béla: *Érdekvédelem és Önszerveződés. Fejezetek a Csehszlovákiai Magyar Pártpolitika Történetéből 1918-1938.* Fórum Intézet, Galánta-Dunaszerdahely, 2002. Link:

<http://Mek.Oszk.Hu/01800/01869/01869.Pdf>

Balogh László: *Románia Története.* Aula, Bp.; 2001.

Bencsik Péter: *Csehszlovákia története dokumentumokban.* Napvilág, Bp.; 2016.

Binder Mátyás: *A cigányokról alkotott történeti kép változása a rendszerváltás tükrében Szlovákiában és Magyarországon.* In: Krausz Tamás (szerk.), Mitrovits Miklós (szerk.), Zahorán Csaba (szerk.):

Rendszerváltás és történelem. Tanulmányok a kelet-európai átalakulásról. L'Harmattan – ELTE BTK Kelet-Európa Története Tanszék. Bp.; 2010. pp. 313-343.

Bottoni, Stefano: *Sztálin a székelyeknél. A magyar autonóm tartomány története 1952-1960.* Pro-Print, Csíkszereda, 2008.

Egry Gábor: *Etnicitás, identitás, politika. Magyar kisebbségek nacionalizmus és regionalizmus között Romániában és Csehszlovákiában 1918-1944.* Napvilág, Bp.; 2015.

Fedinec Csilla, Komoróczy Szonja, Bányai Viktória: *Zsidók Kárpátalján. Történelem és örökség (a dualizmustól napjainkig).* Aposztróf, Bp.; 2013.

Fedinec Csilla (szerk.), Bárdi Nándor (szerk.), Szarka László (szerk.): *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században.* Gondolat, Bp.; 2008. Link: <http://adatbank.transindex.ro/regio/kisebbssegkutatas/>

Fedinec Csilla (szerk.), Bárdi Nándor (szerk.): *Etnopolitika. A közösségi, magán- és nemzetközi érdekek viszonyrendszere Közép-Európában.* Teleki László Alapítvány, Bp.; 2003.

Fedinec Csilla (szerk.), Ilyés Zoltán (szerk.), Simon Attila (szerk.), Vizi Balázs (szerk.): *A közép-európaiság dicsérete és kritikája.* Kalligram, Bp. – Pozsony, 2013.

Fedinec Csilla (szerk.): *Ukrajna színeváltozása 1991-2008.* Kalligram, Bp. – Pozsony, 2009.

Fedinec Csilla: *Iratok a kárpátaljai magyar kisebbség történetéhez 1918-1944.* Fórum Kisebbségkutató Intézet, Komarno, 2004.

Győri Szabó Róbert: *Kisebbség, autonómia, regionalizmus.* Osiris, Bp., 2006.

Gaucsík István: *Lemorzsolódó kisebbség. A csehszlovákiai magyarság jogfosztottságának gazdasági háttere 1945-1948.* Kalligram, Bp. – Pozsony, 2012.

Jelavich, Barbara: *A Balkán története.* I-II. Osiris, Bp.; 1996.

Juhász József, A. Sajti Enikő, Molnár Tibor: *A titói rendszer megszilárdulása a Tisza mentén.* Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Újvidék, 2013. Link: https://library.hungaricana.hu/hu/view/CSOM_Titjug_04/?pg=0&layout=s

Juhász József, Tálás Péter, Magyar István, Valki László: *Koszovó. Egy válság anatómiája.* Osiris, Bp.; 2000.

Juhász József, Tálás Péter, Márkus László, Valki László: *Kinek a Békéje? Háború és béke a volt Jugoszláviában.* Zrínyi, Bp.; 2003.

Juhász József: *Föderalizmus és nemzeti kérdés. Az etnoföderalizmus tapasztalatai Közép- és Kelet-Európában.* Gondolat, Bp.; 2010.

Juhász József: *Két korszak határán.* L'Harmattan, ELTE BTK TDI, Bp.; 2007.

Juhász József: *Volt egyszer egy Jugoszlávia.* Aula, Bp.; 1999.

Kovács, Dusan: *Szlovákia története.* Kalligram, Pozsony, 2011.

Krausz Tamás (szerk.), Juhász József (szerk.): *Az új nemzetállamok és az etnikai tisztogatások Kelet-Európában 1989 után.* L'Harmattan - ELTE BTK Kelet-Európa Története Tanszék. Bp.; 2009.

L. Balogh Béni: *Kiszolgáltatva – A dél-erdélyi magyar kisebbség 1940-1944 között.* Pro-Print, Csíkszereda, 2013.

Lagzi Gábor: *Többség és kisebbség a Baltikumban (1989-1991)*. In: Krausz Tamás (szerk.), Mitrovits Miklós (szerk.), Zahorán Csaba (szerk.): *Rendszerváltás és történelem. Tanulmányok a kelet-európai átalakulásról*. L'Harmattan – ELTE BTK Kelet-Európa Története Tanszék. Bp.; 2010. pp. 174-192.

Mészáros Andor: *A mai Csehország: bevezetés a Cseh Köztársaság tanulmányozásába*. Szent Adalbert Közép- és Kelet-Európai Kutatásokért Alapítvány, Esztergom, 2013.

Niederhauser Emil: *Bulgária Története*. Gondolat, Bp.; 1959.

Niederhauser Emil: *Kelet-Európa Története*. MTA Történettudományi Intézete – História, Bp., 2001.

Niederhauser Emil: *Nemzet és kisebbség*. Lucidus, Bp.; 2001.

Niederhauser Emil: *Nemzetek születése Kelet-Európában*. Kossuth, Bp.; 1976.

Palotás Emil: *Kelet-Európa története a 20. század első felében*. Osiris, Bp.; 2003.

Romsics Ignác: *Nemzet, nemzetiség és állam Kelet-Közép- és Délkelet-Európában a 19. és 20. században*. Napvilág, Bp., 2004.

Popély Gyula: *Ellenzélben. A felvidéki magyar kisebbség első éve a Csehszlovák Köztársaságban (1918-1925)*. Kalligram, Pozsony, 1995.

Szarka László: *A multietnikus nemzetállam. Kísérletek, kudarcok és kompromisszumok Csehszlovákia nemzetiségi politikájában 1918-1992*. Kalligram, Bp. – Pozsony, 2016.

Szász Zoltán (Szerk.): *Erdély története*. III. Kötet. 1830-tól napjainkig. Akadémiai Kiadó, Bp., 1986.

Zahorán Csaba: *Rendszerváltás a Székelyföldön. (A romániai rendszerváltás etnikai vetülete.)* In: Krausz Tamás (szerk.), Mitrovits Miklós (szerk.), Zahorán Csaba (szerk.): *Rendszerváltás és történelem. Tanulmányok a kelet-európai átalakulásról*. L'Harmattan – ELTE BTK Kelet-Európa Története Tanszék. Bp.; 2010. pp. 141-173.

Zseliczky Béla: *Kárpátalja a cseh és a szovjet politika érdekerében 1920-1945*. Napvilág, Bp.; 1998.